

Prof. dr hab. Barbara Gawda

Lublin, 28.07.2023

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Moniki Strzeleckiej
pt. „Związek pomiędzy tożsamością a przekonaniem o własnej skuteczności w różnych
sferach życia: badania osób w okresie wczesnej dorosłości”
napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Piotra Olesia**

Praca doktorska mgr Moniki Strzeleckiej podejmuje ważne zagadnienie relacji pomiędzy tożsamością i poczuciem własnej skuteczności w okresie wczesnej dorosłości. Kluczowa kwestia to pokazanie budowania się tożsamości w tym niezwykle istotnym okresie życia młodego człowieka, jakim jest wyłaniająca się dorosłość. Oryginalnym i wartościowym zagadnieniem jest tutaj uwzględnienie przekonania o własnej skuteczności i jego roli w konstruowaniu się tożsamości. Praca łączy w sposób bardzo umiejętny obszary psychologii osobowości i psychologii rozwojowej.

Kwestie formalne. Praca doktorska mgr Moniki Strzeleckiej liczy 172 strony włącznie z bibliografią i aneksem. Ma klasyczną strukturę, składa się z 5 rozdziałów, zawiera wszystkie kluczowe komponenty pracy empirycznej, co jest zgodne z wymaganiami, a zatem od strony formalnej recenzowana rozprawa spełnia w pełni standardy stawiane pracom doktorskim o charakterze empirycznym.

Rozdziały teoretyczne. Rozdziały 1 i 2 zawierają charakterystykę kluczowych obszarów będący przedmiotem pracy. Doktorantka rozpoczyna od omówienia okresu dorosłości ze szczególnym akcentem na wschodzącą/wyłaniającą się dorosłość jako kluczową dla budowania się tożsamości człowieka. Przytacza też rozmaite kryteria uzasadniające sens wyodrębniania takiego okresu w życiu człowieka. Omawia również różne ujęcia tożsamości poczynając od klasycznego stanowiska E. Eriksona, poprzez koncepcję J.E. Marcii do ujęcia K. Luyckxa, która jest swoistą weryfikacją modelu Marcii. Wreszcie doktorantka opisuje

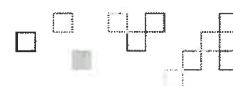

związki pomiędzy tożsamością i wschodzącą dorosłością na podstawie badań istniejących w literaturze przedmiotu. Informacje zawarte w tej części zostały zaprezentowane w sposób merytorycznie poprawny, klarowny i niebudzący zastrzeżeń. Można jedynie mieć pewne wątpliwości do sposobu korzystania ze źródeł. Pojawia się bowiem sięganie do źródeł z tzw. drugiej ręki, np. Arnett, za: Brzezińska i in., 2015, a nie do oryginalnych opracowań. Takiego sposobu cytowania powinno się unikać w rozprawie doktorskiej. Kolejna kwestia to fakt, że znakomita większość związków pomiędzy tożsamością i wyłaniającą się dorosłością jest opisana na podstawie badań praktycznie jednego zespołu tj. zespołu prof. A. Brzezińskiej. Jest to słuszne ze względu na fakt analiz odnoszących się do Polaków, jednak wydaje się że można byłoby sięgnąć do literatury z innych obszarów geograficznych, np. Luyckx K, De Witte H, Goossens L. (2011). Perceived instability in emerging adulthood: The protective role of identity capital. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 32(3), 137–145.

Kolejna część rozprawy miała na celu prezentację i analizę przekonania o własnej skuteczności i jego związków z realizacją planów życiowych i dążeń. Tutaj doktorantka rozpoczyna od omówienia konceptu projektów osobistych, następnie punktualności zdarzeń życiowych aż do wskazania na znaczenie przekonań o własnej skuteczności w stabilizowaniu tożsamości. Czyni to bardzo udanie.

Walory rozdziałów teoretycznych: uwzględnienie w rozprawie oryginalnego i w niewielkim stopniu eksplorowanego zagadnienia, syntetyczne i analityczne ujęcie problematyki, klarowny opis poszczególnych obszarów, bogata literatura przedmiotu (powoływanie się zarówno na polskie, jak i zagraniczne publikacje).

Część metodologiczna rozpoczyna się opisem projektu badań własnych. Doktorantka w sposób syntetyczny uzasadnia założenia tego projektu. Czyni to bardzo klarownie. Badania zostały zaprojektowane w sposób właściwy, odpowiednio zaplanowano poszczególne ich etapy i pomiar zmiennych. Autorka sformułowała problemy i hipotezy badawcze skoncentrowane na kwestii relacji pomiędzy projektami osobistymi, przekonaniem o własnej skuteczności i realizacją zadań życiowych oraz punktualnością ich realizacji. Sformułowała 5 pytań badawczych dotyczących tego, jaki jest związek tożsamości z przekonaniem o własnej

skuteczności w różnych domenach, jaki jest związek przekonania o dorosłości z poczuciem własnej skuteczności w różnych domenach, jaki jest kierunek zależności pomiędzy przekonaniem o własnej skuteczności i tożsamością, jaki jest związek przekonania o własnej skuteczności z punktualnością zdarzeń życiowych oraz jakie zmienne pozwalają przewidywać przekonanie o własnej skuteczności. Ponadto autorka sformułowała 5 pytań badawczych dotyczących grup wyróżnionych na podstawie profili tożsamości. Pytania te dotyczą zróżnicowania przekonań o dorosłości, przekonania o własnej skuteczności, osobowości, projektów osobistych pomiędzy osobami reprezentującymi różne profile tożsamości. Ta część ma na celu pogłębioną analizę relacji pomiędzy różnymi odśłonami tożsamości i pozostałymi zmiennymi. Hipotezy zostały sformułowane w oparciu o przesłanki z literatury przedmiotu. Zaprojektowane badanie miało bardzo szeroki charakter, wykorzystano wiele narzędzi takich jak: Skala Wymiarów Tożsamości, Test Przekonania o Dorosłości (który został zaadaptowany, wybrano model czteroczynnikowy), Kwestionariusz Poczucia Punktualności Zdarzeń Życiowych, Metoda Analizy Projektów Osobistych, Skala Przekonania o Własnej Skuteczności w Domenach, Test Przymiotnikowy ACL Liczba technik jest niezwykle bogata i adekwatna do planu badawczego. Wydaje się zatem niewiarygodne, to co podaje doktorantka na stronie 79, iż badanie internetowe trwało około 30 minut. W sumie przebadano 413 osób w wieku od 19 do 30 lat.

Autorka rozpoczyna omówienie rezultatów badań klasycznie od prezentacji statystyk opisowych. Jednak nie znajduję wśród wyników danych odnośnie do Punktualności Zdarzeń Życiowych. Kolejna kwestia, brakuje w tym miejscu danych na temat rozkładów poszczególnych zmiennych. To jest istotna informacja ze względu na to, że nie wiemy czy autorka stosuje miary parametryczne czy nieparametryczne, np. jakie stosuje współczynniki korelacji. Kolejno doktorantka prezentuje analizy statystyczne adekwatnie do uprzednio sformułowanych hipotez. Rozpoczyna od wyników analiz korelacyjnych i tutaj brakuje informacji, jakie współczynniki były użyte. Kolejno prezentuje wyniki analizy regresji i mediacji. Tutaj wyniki analizy regresji zostały potraktowane dość pobieżnie (s. 85-86). Wyniki analiz mediacyjnych wskazują na wiele istotnych relacji bezpośrednich i efektów pośrednich, np. podejmowanie zobowiązania pozwala istotnie dodatnio przewidywać

przekonanie o własnej skuteczności w domenie wiedzy, w domenie relacji interpersonalnych, związku intymnego, światopoglądu, czasu wolnego, ról związanych z płcią, a nawet domenie wirtualnej. Przekonanie o własnej skuteczności pełni również funkcję mediacyjną w relacji podejmowanie zobowiązania i przekonanie o dorosłości.

Autorka przeprowadziła bardzo skrupulatną analizę statystyczną uwzględniającą nie tylko analizy regresji, mediacji, moderacji, ale także wielopoziomowe analizy regresji, na kolejnych etapach obliczeń formułując dodatkowe pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym. Szczególnie rozbudowana jest analiza potrzeb w oparciu o pomiar techniką przymiotnikową ACL. Tak rozbudowana analiza wynika z liczby zmiennych, jakiej ‘dostarcza’ ACL. Ostatni etap raportowania wyników badań to analiza profili tożsamości. Wydaje się, że ta część stanowi najistotniejszy etap analiz, pokazuje bowiem istotę całego projektu badawczego. Za pomocą analizy profili latentnych wyodrębniono 4 profile tożsamości: tożsamość niepewna, tożsamość niezróżnicowana, tożsamość ‘osiągnięta’ i zaangażowanie w działanie. Następnie porównano profile pod względem przekonania o dorosłości, o własnej skuteczności w domenach.

Walory części metodologicznej i empirycznej: właściwy opis procedury badania, odpowiednio zaplanowane, zrealizowane i przeanalizowane badania, czytelne przedstawienie wyników, zastosowanie wielu różnych procedur statystycznych począwszy od prostszych (jak korelacyjne) do zaawansowanych (analizy mediacji, moderacji), poprawne raportowanie wyników badań, rozległość i wnikliwość statystyczno-analityczna.

W **Dyskusji** autorka szczegółowo ustosunkowuje się do wyników odnośnie każdej z hipotez, wyjaśnia uzyskane dane odnosząc je również do danych z literatury przedmiotu. Czyni to w sposób kompetentny i merytoryczny. Charakteryzuje ją przy tym świadomość ograniczeń własnych badań, umiejętność podsumowywania i prowadzenia krytycznej dyskusji w oparciu o merytoryczną literaturę przedmiotu. Warto podkreślić, że autorka wykazała się w tej części rozprawy doktorskiej znajomością bogatej i adekwatnej merytorycznie literatury przedmiotu. Literatura została bardzo dobrze dobrana.

Mankamenty pracy

Ogólnie praca mgr Moniki Strzeleckiej pomimo wielu pozytywnych stron, które zostały wykazane powyżej, posiada pewne niedostatki. Należą do nich: powoływanie się na pozycje literaturowe z tzw. drugiej ręki, w części Analiza Wyników brak informacji na temat rozkładów zmiennych, brak informacji na temat rodzaju zastosowanych współczynników korelacji, dość powierzchowna analiza regresji (strony 85-86), brak informacji na temat wyników Kwestionariusza Poczucia Punktualności Zdarzeń Życiowych (choć te informacje znajdują się w Aneksie, jednak warto byłoby wspomnieć o tym raportując kolejno wyniki w części Statystyki opisowe), drobne błędy edytorskie, czy też powtórzenie poniższej pozycji w bibliografii:

Luyckx K, Goossens L, Soenens B, Beyers W. (2006). Unpacking commitment and exploration: Preliminary validation of an integrative model of late adolescent identity formation. *Journal of Adolescence*. 29, 361–378.

Przy tak rozległym projekcie warto byłoby także zaprezentować w syntetyczny i graficzny sposób uzyskane rezultaty. To przyczyniłoby się do kompleksowego oglądu rezultatów, które uzyskała doktorantka.

Podsumowanie

Pomimo powyższych uwag przedstawioną mi do recenzji pracę doktorską mgr Moniki Strzeleckiej pt. „Związek pomiędzy tożsamością a przekonaniem o własnej skuteczności w różnych sferach życia: badania osób w okresie wczesnej dorosłości” oceniam bardzo pozytywnie. Rozprawa ta jest oryginalnym studium relacji pomiędzy przekonaniami o własnej skuteczności i tożsamości w okresie wyłaniającej się dorosłości. Praca ma ogromną wartość poznawczą. Prezentuje bardzo bogaty i wartościowy materiał na temat czynników wpływających na budowanie się tożsamości człowieka w okresie wyłaniającej się dorosłości. Pani mgr Monika Strzelecka posiada też ogólną wiedzę w dyscyplinie psychologia i umiejętność prowadzenia badań naukowych.

Wobec powyższego stwierdzam, iż rozprawa doktorska mgr Moniki Strzeleckiej w pełni spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i odpowiada warunkom ustawowym w myśl art. 187 Ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. oraz ustawy Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 3 lipca 2018 roku.

W związku z tym wnioskuję do Rady Instytutu Dyscypliny Psychologia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II o dopuszczenie mgr Moniki Strzeleckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

